

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΜΕΣΣΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ
ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ ΜΕΣΣΟΓΙΑΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ Β΄ ΤΩΝ ΝΗΣΤΕΙΩΝ

ΠΑΛΑΜΙΚΑ (Μία προσέγγιση)
Μητροπολίτου Κορωνείας Παντελεήμονος Καθρεπτιδή



ΧΑΡ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ & Α. ΚΟΥΜΠΗ, ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟ ΜΕΣΣΟΓΙΑΣ Τ. Κ. 19003
ΤΗΛ. / ΦΑΧ: 22990 40040, e-mail: ag.nikolaosmark@yahoo.gr
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΝΑΟΥ: www.agnikolaosmark.gr

Κ Υ Ρ Ι Α Κ Η 4 Μ Α Ρ Τ Ι Ο Υ 2018

- ✿ «Γρηγορίου ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης τοῦ Παλαμᾶ».
- ✿ Γερασίμου ὁσίου τοῦ ἐν Ἰορδάνῃ (475).
- ✿ Παύλου καὶ Ἰουλιανῆς τῶν μαρτύρων (273).

ΠΑΛΑΜΙΚΑ (Μία προσέγγιση)

Με αφορμή τη Β΄ Κυριακή των Νηστειῶν, που εἶναι αφιερωμένη στον ἅγιο Γρηγόριο Παλαμά Αρχιεπίσκοπο Θεσσαλονίκης, δεν θα ἦταν ἄσκοπο να πλησιάσουμε τις «ησυχαστικές ἐρίδες» του 14ου αἰῶνα και την αποφασιστική παρέμβαση σ' αυτές του Γρηγορίου Παλαμά...

Το Ἅγιον Ὄρος ἦταν η ἐδρα «τῶν καθ' ἡσυχίαν ζώντων μοναχῶν». Ἔργο τους η «ησυχία, η ιερά σχόλη». Γι' αὐτό και ονομάστηκαν «ησυχασταί». Με την εντατική προσευχή ἐλάμβαναν πείρα ἐνός «θείου φωτισμοῦ», εἶχαν μια «μυστική θεωρία», την «φοβερὰν θεωρίαν» του Συμεῶν του Νέου Θεολόγου και ἐφθάναν στην κατὰ χάριν «θέωσιν».

Ἡ θέση, τάση και στάση αὐτή των μοναχῶν-ησυχαστῶν προκάλεσε και αντιδράσεις. Ἐκφραστῆς των αντιδράσεων αὐτῶν ἐμφανίσθηκε ο Βαρλαάμ ο Καλαβρός. Πνεῦμα ἐντονα φιλοσοφικό, ξένο προς κάθε σιωπή και μυστική τάση. Ἀναδείχθηκε ο πολέμιος των μοναχῶν-ησυχαστῶν, τους οποίους εἰρωνευόταν ως «ομφαλοσκόπους» και «ομφαλοψύχους» γελοιοποιώντας τη στάση που ἐλάμβαναν κατὰ την προσευχή, «*αἰρετικούς φεῦ! τοὺς ἰδίους μυσταγωγούς και τῶν ἱερῶν ἐπόπτας ἀναισχύντως ἀποκαλῶν*», ὅπως θα γράψει ἀργότερα ο Οικουμενικός Πατριάρχης Φιλόθεος Κόκκινος.

Ἵπερασπιστής των μοναχῶν ἀναδεικνύεται ο Γρηγόριος Παλαμάς, γόνος ἐπιφανοῦς οικογενείας της Κωνσταντινουπόλεως, με κλίση στη σπουδή των «ἐνδον». Εἴκοσι χρονῶν πηγαίνει στο Ἅγιον Ὄρος και γίνεται μοναχός. Αφιερώνεται στη «θεωρία», στην ἐνατένιση του Θεοῦ, την «θεοπτία». Ὄταν ξέσπασε η ἐπίθεση του Βαρλαάμ, ο Γρηγόριος ἐγκαταλείπει τη σιωπή, κατεβαίνει στην Θεσσαλονίκη (1337) και ἀναλαμβάνει τον ἀγῶνα ὑπὲρ των ησυχαστῶν. Γράφει τις περίφημες πραγματείες του «*ὑπὲρ τῶν ἱερώως ἡσυχάζοντων*». Σ' αὐτές ο Γρηγόριος στο ἐρώτημα που θέτει ο ἴδιος: «*Ἀλλὰ πῶς αἰσθησις σωματική φωτὸς ἀντιλήψεται μὴ κυρίως αἰσθητοῦ;*»

Κυριακή Β' των Νηστειῶν

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ (Έβρ. α' 10 - β' 3)

Κατ' ἀρχὰς σὺ, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσιν οἱ οὐρανοί· αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἰμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἐλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγῆσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. Πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἶρηκέ ποτε· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου; Οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν; Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μὴ ποτε παραρρῶμεν. Εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοή ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; Ἦτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ Κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη.

απαντά: «Τῇ τοῦ παντοδυνάμου πνεύματος δυνάμει καθ' ἣν καὶ οἱ πρόκριτοι τῶν ἀποστόλων τοῦτο κατείδον ἐν Θαβῶρ».

Ο Γρηγόριος Παλαμᾶς στηριγμένος στη διδασκαλία παλαιότερων Πατέρων, καὶ μάλιστα τῶν Καππαδοκῶν, κάνει μια συστηματοποίηση τῆς σχετικῆς διδασκαλίας. Ο ἄνθρωπος κατὰ τὴν «θεοπτία» δὲν βλέπει τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὴν «ἀκτιστη» ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, που εἶναι τὸ φῶς που ἐβλεπαν οἱ ἠσυχαστές, τονίζει. Ἦδη ὁ Μέγας Βασίλειος γράφει: «Ἡμεῖς μὲν ἐκ μὲν τῶν ἐνεργειῶν γνωρίζειν λέγομεν τὸν Θεὸν ἡμῶν, τῇ δὲ οὐσίᾳ αὐτῇ προσεγγίζειν οὐκ ὑπίσχνούμεθα. Αἱ μὲν γὰρ ἐνέργειαι αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς καταβαίνουσιν, ἡ δὲ οὐσία αὐτοῦ μένει ἀπρόσιτος». Ὅπως ὁ πυρακτωμένος σίδηρος εκπέμπει φῶς καὶ θερμότητα. Σ' αὐτὰ μπορούμε νὰ μετᾶσχουμε. Ἐτσι καὶ οἱ ἀκτιστες ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀπαγωγέσματα τῆς οὐσίας Του, που κατέρχονται σ' ἐμᾶς καὶ ὄχι πράξεις Του.

Ο πυρήνας, βέβαια, καὶ αὐτῆς τῆς διδασκαλίας, ὅπως καὶ ὅλων τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων, βρίσκεται στὴν Καινὴ Διαθήκη. Εκεῖ διαβάζομε ὅτι εἴμαστε προορισμένοι νὰ γίνουμε «θείας κοινωνοὶ φύσεως» (Β' Πέτρ. α', 4). Πῶς ὅμως θὰ πραγματοποιηθεῖ αὐτό; Ἀφοῦ «οὗτος Θεός, αὕτη (ἡ ψυχὴ) οὐ Θεός, οὗτος Κτίστης, αὕτη κτίσιμα, οὗτος Κύριος, αὕτη δούλη» (Μακάριος Αἰγύπτιος). Ο ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς τονίζει: «ἀμέθεκτός ἐστιν ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ». Ἀν ἦταν μεθεκτὴ, θὰ οδηγοῦμασταν στὸν πανθεϊσμό, γιατί κάθε ἄνθρωπος που θὰ ἐνωνόταν με τὸν Θεὸ θὰ γινόταν Θεός. Καὶ ὁ Θεός

Κυριακὴ Β' τῶν Νηστειῶν

θα ήταν «μυριπόστατος». Αλλά ενώ δεν μετέχομε στην ουσία του Θεού, μετέχομε στις άκτιστες ενέργειες του Θεού. Στις «ακτίνες θεότητος» κατά τον Αρεοπαγίτη. Γιατί «ἡ θεία καὶ θεοποιὸς ἔλλαμψις καὶ χάρις οὐκ οὐσία, ἀλλὰ ἐνέργειά ἐστι τοῦ Θεοῦ» – το «ἀκτιστο φως» των ησυχαστών. Αν αυτό δεν γίνεται, αν δεν μετέχομε ούτε στις άκτιστες ενέργειες του Θεού, τότε οδηγούμαστε στον αγνωστικισμό και ο Θεός παραμένει εντελώς ξένος και άγνωστος. Τότε ποιο το νόημα της φράσης «θείας κοινωνοὶ φύσεως» του Αποστόλου Πέτρου; Θα ήταν η υπόσχεση αυτή μια αυταπάτη.

Τώρα τίθεται το ερώτημα: Η διδασκαλία αυτή του αγίου Γρηγορίου Παλαμά, (...), έχει κάποια σχέση με τη ζωή, έχει κάποια σημασία για τη ζωή του πιστού, ή είναι μια θεωρητική διδασκαλία, χωρίς συσχετισμό με τη ζωή μας; Η ορθή πίστη έχει πάντα σχέση με την ορθή ζωή. Η Ορθοδοξία με την ορθοπραξία. Και μάλιστα τη σχέση, που έχει η ρίζα με τον καρπό.

Ας δούμε, λοιπόν, ποιες είναι οι πρακτικές συνέπειες της διδασκαλίας του αγίου Γρηγορίου Παλαμά για τη ζωή μας.

1. Μας οδηγεί στην επίγνωση των ορίων μας, στην αυτογνωσία, τονίζοντας ότι δεν μπορούμε να ενωθούμε και επομένως να γνωρίσουμε την ουσία του Θεού. Γιατί, όπως τονίζει και ο άγιος Γρηγόριος Θεολόγος: «Θεὸν νοῆσαι μὲν χαλεπὸν, φράσαι δὲ ἀδύνατον». Ο Θεός είναι «ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται» (Α΄ Τιμ. στ΄, 16). Οι δυνατότητές μας δηλαδή είναι περιορισμένες και ας μη το παίρνομε πολύ επάνω μας...

2. Όμως, παρά ταύτα, τονίζει ο Γρηγόριος Παλαμάς, μπορούμε να κοινωνήσουμε με τον Θεό, με τις άκτιστες ενέργειές Του. Αυτό είναι η ουσία της πίστεώς μας, με άμεσο αντίκτυπο στη ζωή μας. Δηλαδή, το να είσαι πιστός δεν σημαίνει απλώς να κάνεις το καλό και να αποφεύγεις το κακό. Η Χριστιανική διδασκαλία, και μάλιστα η Ορθόδοξη, δεν είναι απλή ηθικολογία, γιατί τότε τι θα διέφερε από άλλες θρησκείες, που όλες περίπου διδάσκουν έναν ηθικό κώδικα; Αλλά Ορθοδοξία σημαίνει *Θέωση*. Αυτό ετόνιζαν οι ησυχασταί. Διότι, μετέχοντας στις άκτιστες ενέργειες του Θεού, δηλαδή σ' αυτό που ονομάζουμε «χάρη» –το «ἀκτιστο φως» των ησυχαστών– πετυχαίνουμε την «ἐκ χάριτος θέωσιν», κατά τον Μάξιμο Ομολογητή. Αυτήν την χάρη την δωρίζει το Άγιο Πνεύμα. Αλλά τότε έχουμε συγχρόνως τον Υιό, από τον οποίο παρέχεται σε μας κάθε δώρημα. Έχομε και τον Πατέρα απ'

Κυριακή Β' των Νηστειῶν

τον οποίο προέρχεται «πᾶν δῶρημα τέλειον». Ἐτσι δεχόμενοι τις ἄκτιστες ἐνέργειες του Θεοῦ δεχόμαστε την ἐνοίκηση της Ἁγίας Τριάδος ολόκληρης...

Αὕτη ἡ θέωση δεν εἶναι μια διαδικασία διανοητική-θεωρητική, ἀλλὰ πραγματική. Εἶναι μια πρόκληση και πρόσκληση για κάθε πιστό. Ο Χριστός με την ἐνανθρώπησή Του ἀγίασε «δυνάμει» ολόκληρη την ἀνθρώπινη φύση. Ὄταν ἐσωματωνόμαστε στην Ἐκκλησία, το σῶμα του Χριστοῦ, τότε αὐτό το «δυνάμει» γίνεται «ἐνεργεία» για τον καθένα μας. Οικειοποιούμεθα –κάνομε δικό μας– τον ἀντικειμενικῶς υπάρχοντα –τον πραγματοποιήσε ο Χριστός– ἀγιασμό της ἀνθρώπινης φύσεως.

Ὅπως τονίζει και ο ἱερός Χρυσόστομος, ὅταν κοινωνούμε το Σῶμα και Αἷμα του Χριστοῦ, τότε ο «Χριστὸς σύσσωμος ἡμῖν γίνεται και σύναιμος και ναὸν τῆς ὄλης θεότητος ἡμᾶς ἀπεργάζεται». Τότε ἐρχεται σαν συνέπεια φυσική ἡ σωστή ζωὴ και πράξη. Ἐτσι με την ευχαριστιακὴ συσσωμάτωσή μας στην Ἐκκλησία ἐπιτυγχάνεται ἡ «ἐν-χρίστωση» της ζωῆς μας. Γιατί ο Χριστός «δεν ἦλθε για να διορθώσει τὴ ζωὴ μας, ἀλλὰ για να γίνῃ ἡ ζωὴ μας», μια ζωὴ διαποτισμένη και φωτισμένη ἀπὸ τις «ἀκτίνες θεότητος», τις ἄκτιστες ἐνέργειες του Θεοῦ.

Μητροπολίτου Κορωνείας Παντελεήμονος Καθρεπτιδῆ, ἀπὸ το βιβλίο «ΨΗΓΜΑΤΑ», σελ. 25 - 30, ἐκδόσεις Ἀρμός, 2011



ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

1) ☩ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΙΚΗ ΕΚΔΡΟΜΗ ΤΗΣ Ε.Φ.Α. ☩

Ἡ Ἐνοριακὴ Φιλόπρωτος Ἀδελφότητα του Ἰ. Ναοῦ μας διοργανώνει **τὴ Δευτέρα 5 Μαρτίου 2018** Ἀπογευματινὴ Προσκυνηματικὴ Ἐκδρομὴ **στην Ἰ. Γυναικεῖα Μονὴ Παναγίας Παντανάσσης Κερατέας για τὸ Μέγα Απόδειπνο**. Ὁρα ἀναχώρησης 4:30 μ.μ. ἀπὸ τον Ἅγιο Νικόλαο. Τιμὴ εἰσιτηρίου 10 €. 🏰

2) ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΕΣ Θ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ Γ' ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ Μ. ΣΑΡΑΚΟΣΤΗΣ

Τετάρτη 7 Μαρτίου 2018, ἀπόγευμα στις 6:00 μ.μ.

Παρασκευή 9 Μαρτίου 2018, πρωί.

Τὴν Τετάρτη μετὰ τὴν Προηγιασμένη Θεῖα Λειτουργία ἀκολουθεῖ Τράπεζα και ἐν συνεχείᾳ τὸ Μέγα Απόδειπνο. Θα ψάλλει βυζαντινὸς χορὸς.

3) ☩ ΚΑΤΑΝΥΚΤΙΚΟΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ & ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ ΣΤΟΝ Τ. ΣΤΑΥΡΟ ☩

Τὴν Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκυνησεως 11 Μαρτίου 2018 στις 5:30 μ.μ. στο Ναὸ μας, Κατανυκτικὸς Ἐσπερινὸς και ἐν συνεχείᾳ Παρκλητικὸς Κανόνας και Χαιρετισμοὶ στον Τίμιο Σταυρό.

ΧΑΡ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ & Α. ΚΟΥΜΠΗ, ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟ ΜΕΣΣΟΓΑΙΑΣ Τ.Κ. 19003, ΤΗΛ. / FAX: 22990 40040,

e-mail: ag.nikolaosmark@yahoο.gr, ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ ΝΑΟΥ: www.agnikolaosmark.gr

Κυριακὴ Β' των Νηστειῶν